

Vabariigi Valitsuse ja peaministri tegevuse toetamise programm

Tulemusvaldkond	Tõhus riik
Tulemusvaldkonna eesmärk	Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik
Valdkonna arengukava	Eesmärgid seatakse vastavalt pikaajalisele arengustrateegiale „Eesti 2035“
Programmi nimetus	Vabariigi Valitsuse ja peaministri tegevuse toetamine
Programmi eesmärk	Valitsuse tegevuseesmärkide elluviimine toimib mõjusalt, tõhusalt ja mõistetavalt
Programmi periood	4 aastat (2023–2026)
Peavastutaja (ministeerium)	Riigikantselei
Kaasvastutajad (oma valitsemisala asutused)	-
Kaasvastutaja ministeerium ja selle valitsemisala asutused (ühisprogrammi puhul)	-

1. Sissejuhatus

Vabariigi Valitsuse ja peaministri tegevuse toetamise programmiga panustatakse tõhusa riigi tulemusvaldkonna eesmärgi „Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik“ saavutamisse.

Programm hõlmab Vabariigi Valitsuse töö planeerimise toetamist, riigi strateegilise planeerimise korraldamist ja koordineerimist, istungite ja valitsuskabineti nõupidamiste ettevalmistamist ja korraldamist, peaministri nõustamist ja abistamist, valitsuse ja peaministri kommunikatsiooni korraldamist, Euroopa Liidu asjades Eesti poliitika ja seisukohtade kujundamist, Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjoni töö korraldamist, riigi julgeoleku ja riigikaitse juhtimise koordineerimist, Teadus- ja Arendusnõukogu teenindamist ning avaliku teenistuse tippjuhtide värbamise, valiku, hindamise ja arendamise korraldamist.

2. Programmi eesmärk ja mõõdik

Vabariigi Valitsus teeb ja viib ellu mõjusaid, tõhusaid ja mõistetavaid otsuseid

- Eesti on uuendusmeelne, teadmiste loomist ning kasutamist väärtustav riik, kus ühiskonnaelu korraldatakse uute, inimesekesksete ja tõhusate tehnoloogiate abil. Õigus- ja maksukeskkond ning valitsemiskorraldus soosivad ühiskonna sidusust, uute lahenduste kasutuselevõttu, innovatsiooni ja paindlikku riigivalitsemist. Avalikud teenused on taustal toimivad ja etteaimavad ning andmeruum kaitstud. Eesti riigikorraldus ja inimeste osalus selles on trende loov ja eeskujuks teistele riikidele.
- Eesti on usaldusväärne riik oma kodanikele ning väärtustatud partner rahvusvahelises suhtluses. Riigi valitsemine on avatud ehk võimu teostatakse avalikes huvides ausalt ja läbipaistvalt, järgides

õigusriigi põhimõtteid ning tagades inimeste põhiõigused ja vabadused. Eesti on valvatud ja kaitstud, maailmas tuntakse meid hästi ja riigi rahvusvaheline positsioon on tugev.

- Eesti on inimesekeskne riik, kus poliitikakujundamine on koosloomeline ja inimesed saavad osaleda oluliste otsuste tegemisel. Avalikud teenused on kvaliteetsed ja kättesaadavad sõltumata elukohast ning suurendavad inimeste heaolu ja turvalisust.

Mõõdiku nimetus	Algtase (2018)	2021	2022	Sihttase (2023)	Sihttase (2024)	Sihttase (2025)	Sihttase (2026)
/Täidesaatva võimu võimekus ¹ /	/6,8/	/6,7/	/6,8/	/6,8/	/kasvab/	/kasvab/	/kasvab/

3. Programmi eelarve

Eelarve jaotus	2021 eelarve	2022 eelarve	Muutus (eur)	Muutus (%)	eelarve		
					2023	2024	2025
Tulud	856	916	60	7%	422		
Kulud	-15 721	-14 592	1 129	-7%	-12 561	-12 063	-12 046
sh välistoetused ja kaasrahastus	-854	-916	62	7%	-401	0	0
sh amortisatsioon	-972	-972	0	0%	-972	-972	-972
Investeeringud	-9 091	-8 021	1 070	-12%	-33	0	0
sh välistoetused ja kaasrahastus	-42	-42	0	0%	-33	0	0

4. Hetkeolukorra analüüs

Riigikantselei eesmärk on toetada Vabariigi Valitsust ja peaministrit poliitika kujundamisel ja elluviimisel ning seista hea, tõhusa ja avatud riigivalitsemise eest.

Valitsuse eesmärkide saavutamist võivad takistada ministeeriumide ning nende allasutuste tegevuste killustatus ja kohati puudulik koostöö. Samuti on ministeeriumide koostöö ja infovahetus valitsuse otsuste ettevalmistamisel ning elluviimisel ebahühtlane ega võimalda alati tõhusat otsustamist ja parimat lahendust.

Avalikkuse teadlikkuse kasv ja kõrgemad ootused valitsuse tegevusele nõuavad suuremat koostööd, uuenduslikke lahendusi probleemidele, aga ka põhjalikumate mõjuanalüüside tegemist. Ka huvirühmade oskuslik kaasamine ja avaliku sektori innovatsiooni edendamine võimaldavad parandada valitsuse otsuste ettevalmistamise kvaliteeti ning suurendavad otsustamise tõhusust.

Riigi strateegilise planeerimise korraldamise ja koordineerimise ülesande raames koordineerib Riigikantselei riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ elluviimist, et anda ühtne suund eri valdkondade poliitikakujundajatele ja otsustajatele ning eurorahade kasutamisele. Algatatud on katseprojekt andmepõhise otsustusprotsessi kujundamiseks ja juurutamiseks.

¹ Executive Capacity http://www.sgi-network.org/2019/Governance/Executive_Capacity

Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistumise järel on kasvanud Euroopa Liidu poliitika elluviimise suutlikkus ja tugevnenud Eesti rahvusvaheline kuvand, mis võimaldab Eestil olla eestkõneleja ka endale olulistes küsimustes, sealhulgas digivaldkonnas.

Eestis on toetus Euroopa Liidule suur, aga teadlikkus selle toimimisest ning otsuste mõistmine on vähene. Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistumise (2017) järel on katkenud nii baas- kui ka edasijõudnute koolitused. Möödunud perioodil on vähenenud Euroopa Liidu õiguse jõustamise ja Euroopa Liidu töös osalemise suutlikkus (puudujääk on kasvanud soovitud 0,5% asemel üle 1,5%). See võib tuua kaasa lüngad Eesti esindamisel ning Euroopa Liidu poliitika kujundamisel ja rakendamisel, seda teravnevas Lääne ja Vene/Hiina geopoliitilises vastasseisus. Toetus Euroopa Liidule püsib suur, kuid osalus Euroopa Liidu otsustusprotsessis on väike (Eurobarometer). Ukraina sõjaga ja ka Ukraina Euroopa-pürgimustega kaasnev geopoliitiline nihe toob kaasa arutelud nii Euroopa koostöövormi ja -valdkondade, otsustusprotsessi tõhususe, aga ka Euroopa poliitilise koostöö struktureerimise üle, mis on Eesti huvidele elulise tähtsusega. Välistada ei saa vajadust aluslepinguid muuta. Eelneva tõttu on vaja otsida uusi koostöökohti ja -orme oluliste Euroopa liitlastega ning tihendada suhteid Saksamaa ja Prantsusmaaga igal tasandil ja igas valdkonnas. Eesti eksperditeadmised, nähtavus ja kohalolek Euroopa Liidu institutsioonides peab kasvama hästi mõtestatud rahvusvahelise personalipoliitika kaudu. 2024. aastal toimuvad taas Euroopa Parlamendi valimised, mil tehakse strateegilised valikud järgnevateks aastateks. 2025. aastal esitatakse uus pikaajalise eelarve ettepanek, millest sõltuvad võtmetähtsusega investeeringud ja välisühendused. 2031. aastal on Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistuja, mille planeerimist ja ettevalmistamist tuleb alustada aegsasti (2026).

Riigikantselei koordineerib julgeoleku, riigikaitse ja kriisireguleerimisega seotud teemasid Vabariigi Valitsuses, sh Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjoni ning selle nõukogude kaudu. Riigikantselei riigi situatsioonikeskus loob eelkõige peaministrile ja valitsuse liikmetele pideva teadlikkuse riigi julgeolekuolukorrast, selleks koondatakse ja töödeldakse koostöös teiste asutustega teavet Eesti julgeolekut mõjutavate sündmuste, suundumuste, ohtude ja riigi käsutuses olevate võimete kohta.

Eesti lähtub riigikaitse laia mõistusest, mille kohaselt valmistatakse riigikaitseks nii mittesõjaliste kui ka sõjaliste võimete, vahendite ja varudega nii avalikust kui ka erasektorist. See eeldab Riigikantseleilt suutlikkust Eesti riigikaitseks ja tsiviilkriisideks valmisoleku suurendamiseks koordineerida väga laia osaliste ringi tegevust riigikaitse arengukava ja riigi kaitsetegevuse kava koostamise ning kriisireguleerimise poliitika kujundamise kaudu.

Alates 2020. aasta märtsist on Riigikantselei toetanud valitsust ja peaministrit koroonaviiruse levikust tingitud hädaolukorra ja eriolukorra lahendamisel ning riigiülese tegevuse koordineerimist strateegilisel tasandil.

Valitsuse eesmärkide elluviimine sõltub paljuski avaliku teenistuse tippjuhtide kompetentsusest ja pühendumusest. Riigikantselei tippjuhtide kompetentsikeskuse tehtav süsteemne ja järjekindel töö tippjuhtide värbamisel, valikul, hindamisel ja arendamisel võimaldab leida avalikku teenistusse tugevaid tippjuhte ning toetada nende arengut ja koostööd lähtuvalt valitsuse strateegilistest eesmärkidest. Jätkuvalt tuleb pingutada selle nimel, et avalik teenistus oleks atraktiivne ja konkurentsivõimeline tööandja juhtidele ning Eesti juhid oleksid esindatud ka rahvusvaheliste organisatsioonide mõjukatel ametikohtadel.

Rohepoliitika on kujunenud Euroopa Liidus, sh Eestis strateegilise planeerimise ja tegevuste elluviimise üheks oluliseks aluspõhimõtteks. Selleks on oluline, et Vabariigi Valitsuse tegevused rohepöörde

elluviimisel oleksid üheselt mõistetavad, valdkondlikud eesmärgid toetaksid riigiüleseid rohepoliitika sihte ning tagatud oleks riigiulene ühtne tegevusplaan ja kommunikatsioon. Nimetatud eesmärkide saavutamiseks moodustati Riigikantseleisse 24.01.2022 rohepoliitika koordinaatsoonimeeskond, kes koostöös ministeeriumidega töötab välja rohepoliitika kesksed eesmärgid, lahendused valdkondadeüleste kokkulepeteni jõudmiseks ja tegevuskava eesmärkide saavutamiseks ning tagab Vabariigi Valitsuse poolse ühtse kommunikatsiooni.

5. Programmi tegevused

Vabariigi Valitsuse ja peaministri tegevuse toetamine

Riigikantselei eesmärk on toetada Vabariigi Valitsust ja peaministrit poliitika kujundamisel ja elluviimisel ning seista hea, tõhusa ja avatud riigivalitsemise eest.

Valitsuse eesmärkide elluviimine sõltub otseselt täidesaatva võimu võimekusest, mida mõõdetakse valitsuse juhtimisvõime indikaatoriga.

Mõõdiku nimetus	Algtase (2018)	2021	2022	Sihttase (2023)	Sihttase (2024)	Sihttase (2025)	Sihttase (2026)
/Täidesaatva võimu võimekus ² /	/6,8/	/6,7/	/6,8/	/6,8/	/kasvab/	/kasvab/	/kasvab/

Toetatakse Vabariigi Valitsust ja peaministrit poliitika kujundamisel ja elluviimisel ning aidatakse tagada head riigivalitsemist, sealhulgas aastatel 2023–2026:

Valitsuse poliitika paremat planeerimist ja koordineerimist toetava strateegia „Eesti 2035“ rakendamiseks tihendatakse koostööd ministeeriumide ja huvirühmadega ning jätkatakse Riigikantselei strateegiabüroo arendamisega riigi strateegilise planeerimise kompetentsikeskuseks. Toetatakse „Eesti 2035“ strateegias toodud arenguvajaduste leevendamiseks uuenduslike lahenduste arendamist ja katsetamist koostöös teadusasutuste ja ettevõtetega.

Riigikantselei jätkab riigi otsustusprotsessi toetamise võime arendamist, mis põhineb kogutud andmetel, andmeanalüüsil ja nüüdisaegsel tehnoloogial. Riigikantselei jätkab avaliku sektori innovatsiooni juurutamist valitsussektoris.

Koostöö ja infovahetuse edendamiseks, aga ka avalikkuse paremaks kaasamiseks jätkub riigi koosloome keskkonna väljatöötamine, mis on muu hulgas planeeritud ka avatud valitsemise partnerluse tegevuskavasse, et kaasata partnereid väljastpoolt valitsusasutusi.

Riigikantselei kujundab Eesti rolli 2022. aastal avatud valitsemise partnerluse kaaseesistujana ja 2023. aastal eesistujana. See parandab Eesti rahvusvahelist positsiooni ning kvaliteetset ja teadmispõhist poliitikakujundamist.

Algab uus Euroopa Liidu rahastamisperiood ja vaja on rakendada sellega seotud meetmed. Pööratakse süsteemsemat tähelepanu Euroopa Liiduga seonduvale kommunikatsioonile. Riigikantselei saab keskse rolli rohepöörde kommunikatsiooni elluviimisel.

Venemaa Föderatsiooni sõjategevuse tõttu Ukrainas on kavas riigi kaitsetegevuse kava kiirendatud korras üle vaadata, samuti tuleb uuendada Eesti julgeolekupoliitika aluseid. Eesti riigikaitseks ja tsiviilkriisideks valmisoleku suurendamiseks koostab Riigikantselei ministeeriumide ja asutustega koostöös valmisoleku seaduse eelnõu, mis loob riigikaitse seaduse, erakorralise seisukorra seaduse ja hädaolukorra seaduse

² Executive Capacity http://www.sgi-network.org/2019/Governance/Executive_Capacity

vahel killustunud kriiside maailma asemele ühtse õigusruumi. Samal ajal viiakse ellu riigikaitse arengukava strateegilise kommunikatsiooni osa.

Avaliku teenistuse tippjuhtide kompetentsuse ja pühendumuse taseme tõstmiseks ning koostöö parandamiseks jätkatakse eesmärgipäraste arendustegevustega, sh arenguprogrammiga tippjuhtide digivõimekuse ja kriisijuhtimise oskuste edendamiseks. Plaanis on uuendada tippjuhtide kompetentsimudelit ning toetada juhtide kandideerimist rahvusvaheliste organisatsioonide mõjukatele ametikohtadele.

Üleriigilise rohepoliitika keskse vaate loomiseks koostatakse tegevuskava, mis esmalt keskendub lähiaastate kõige olulisematele tegevustele rohepöört puudutavate eesmärkide saavutamisel ning milles määratakse ühtlasi kindlaks ka tegevuste elluviimise ajakava koos vastutajatega. Lisaks sellele on plaanis keskenduda kõige olulisemate sihtrühmade – erasektor, kohalikud omavalitsused, üksikisikud – süsteemseks kaasamiseks vajalike nn baasteenuste loomisele, mis hõlmavad nii kompetentside arendamist, süstematiseeritud informatsiooni kättesaadavust kui ka riigiüleseid kommunikatsioonitegevusi. Samal ajal määratakse koostöös ministriumidega kindlaks riigivalitsemises olulised rohepöört puudutavad eesmärgid ja seda toetavad tegevused.

6. Programmi juhtimiskorraldus

Programmi eesmärgi saavutamise eest vastutab Riigikantselei ning peamised partnerid on kõik ministriumid. Programmi eesmärgi saavutamine on tihedalt seotud valdkondlike arengukavadega.

Iga lõppenud aasta kohta koostatakse programmi tulemusaruanne, mis on sisendiks riigivalitsemise valdkonna tulemusaruandesse. Riigisekretär esitab tulemusaruande projekti Rahandusministeeriumile 1. aprillil. Lõplik tulemusaruanne esitatakse 31. mail.